

7. Микитась, В. Давньоукраїнські студенти і професори / В. Микитась. – К. : Абрис, 1994. – 288 с. : іл.
8. Німчук, В. В. Мовознавство на Україні в XIV–XVII ст. / В. В. Німчук. – К. : Наук. думка, 1985. – 224 с.
9. Сулима, М. М. Українська драматургія XVII–XVIII ст. / М. М. Сулима. – К. : ПЦ «Фоліант»; ВД «Стилос», 2005. – 368 с.
10. Франко, І. Історія української літератури / І. Франко // Франко І. Зібрання творів : у 50 т. – К. : Наук. думка, 1983. – Т. 40: Літературно-критичні праці. – 434 с.
11. Яковенко, Н. Латинське шкільництво і «шкільний гуманізм» в Україні кінця XVI – середини XVII ст. / Н. Яковенко // Київська старовина. – 1997. – № 2. – С. 11–27.
12. Symbalystyj, P. Ukrainian linguistic elements in the Russian language, 1680–1760 / P. Symbalystyj. – Published by The School of Slavonic and East European Studies University of London, 1991. – 436 p.

Стаття надійшла 30.09.2016 року

УДК 808.3-56

*Інна Коломієць, Валентина Розгон
(Умань, Україна)
e-mail: innaosvita@mail.ua*

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ПАРАМЕТРИ ПРЕДИКАТИВНОСТІ АД'ЕКТИВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті проаналізовано фразеологічні одиниці як мовні засоби вторинної номінації, які не тільки називають, а й дають об'єкту яскраву оцінку, виокремлюючи найхарактерніші ознаки, властивості, риси тощо через суб'єктивно-модальну позицію мовця. Зокрема, під кутом ретельного дослідження перебувають різноструктурні ад'єктивні фразеологізми, що виконують предикативну функцію. Різноманітність морфологічних форм вираження ад'єктивних фразеологізмів у складі іменної частини складеного присудка проілюстрована добіркою яскравих текстових фрагментів.

Ключові слова: *ад'єктивні фразеологізми, іменний складений присудок, предикативна роль, предикативний член, семантичні особливості, фразеологічна одиниця.*

Коломієць І., Розгон В. Структурно-функциональные параметры предикативности адъективных фразеологизмов современного украинского языка.

В статье рассматриваются фразеологические единицы как языковые средства вторичной номинации, которые не только называют, но и дают объекту яркую оценку, выделяя характерные признаки, свойства, черты и т. д. через субъективно-модальную позицию говорящего. В частности, под углом тщательного исследования находятся разноструктурные адъективные фразеологизмы, которые выступают с

предикативной функцией. Разнообразие морфологических форм выражения адъективных фразеологизмов в структуре именной части составного сказуемого проиллюстрирована подборкой ярких текстовых фрагментов.

Ключевые слова: *адъективные фразеологизмы, именная составная сказуемая, предикативная роль, предикативный член, семантические особенности, фразеологическая единица.*

Kolomiets I., Rozgon V. Structural and functional predicative parameters of adjectival phraseology in modern Ukrainian language.

The article deals with phraseological units as language means of second category, that not only name, but also give a bright object evaluation, emphasize the most characteristic features, properties, characteristics through subjective-modal position of the speaker. In particular, we investigate different adjectival phraseological units that make predicative function.

A variety of morphological forms of expression adjectival phraseology that play the role of the nominal predicate is illustrated by a selection of bright text items. Particularly, there is the most common model of predictive part (phraseological unit) – nominative form by means of which is transferred figurative, constant feature of subject and are fixed less productive models – predictive ablative, accusative, genitive, and unspecialized form of expression of predictive member – form a locative.

Analysis of the role of predicate in idiomatic units is carried out in view of figurative and expressive shades of their semantics.

Keywords: *adjective phraseologisms, nominal compound predicate, predicative role, predictive part, semantic features, phraseological units.*

Багатовимірність дослідження фразеологізмів зумовлюється специфікою семантики зазначених одиниць, різноманітністю їх компонентного складу, синтаксичної функції. Відтак фразеологізми перебувають у площині наукового інтересу не тільки з погляду власне фраземіки, а й структурно-граматичного, функціонально-стилістичного описів (Л. Авксентьєв, М. Алефіренко, М. Демський, Л. Скрипник, В. Телія, Г. Удовиченко, В. Ужченко, Д. Ужченко та ін.) тощо. Однак на сьогодні ще не можна однозначно стверджувати про достатнє вивчення фразеології українського континууму загалом. Аналіз останніх мовознавчих досліджень фразеологічного фонду української мови засвідчує відсутність ґрунтовних розвідок у світлі обраної проблематики, що й зумовлює актуальність порушеної тематики – синтаксична позиція фразеологічних одиниць у складі речення, визначення їх семантики та структурно-функціональних параметрів.

Основна мета дослідження – проаналізувати різноманітність морфологічних форм вираження ад’єктивних фразеологічних одиниць сучасної української мови, зокрема в ролі предикативного члена. У процесі дослідження необхідно визначити емоційно-експресивні вияви семантики ад’єктивних фразеологізмів; простежити специфіку

функціонування різноструктурних форм вираження предикативного члена-фразеологізму та встановити відносну частотність їх уживання.

У сучасній українській літературній мові поряд з прикметником як частиною мови з атрибутивною та предикативною функціями, яка має категоріальне значення непроцесуальної ознаки предмета, функціонують різноструктурні фразеологічні одиниці: прийменниково-відмінкові конструкції (*з головою; без язика; на порі; без голови*), словосполучення (*вітром підбитий; лихий на їжу; шкіра та кості; порошу не видумає*), речення (*молоко на губах не обсохло; під язиком горошина муляє* тощо), що за певних комунікативних умов узагальнено вказують на якість предметів об'єктивної дійсності. На відміну від прикметників, фразеологізми як мовні засоби вторинної номінації не тільки називають, а й дають предмету яскраву оцінку, підкреслюючи найхарактерніші ознаки, властивості, риси тощо через суб'єктивно-модальну позицію мовця, досить часто маніфестуючи наявність багатих синонімічних відношень.

Як антропометричні знаки досліджувані одиниці використовують для різнопланової характеристики людини, зокрема, вони виступають засобом суб'єктивної номінації її розумових здібностей, вікових особливостей, рис характеру, вдачі, моральних якостей, зовнішнього вигляду, фізіологічних властивостей тощо.

Ад'єктивні фразеологічні одиниці у плані їх сполучуваності поділяють на такі групи: фразеологізми, що називають певні ознаки, притаманні особі; фразеологізми, що називають певні ознаки, властиві не особі, власне предмету або абстрактному предмету; фразеологізми, які називають ознаки, належні одночасно особі і неособі, особі і власне предмету, особі, власне предмету і абстрактному предмету [3, с. 15].

Характеризуючи людину, ад'єктивні фразеологізми репрезентують її:

- фізичні властивості: *до сволюка головою сягає, кістками світить, кров з молоком, на виданні, у середніх літах, хоч з лиця воду пий, як з хреста знятий* (Гриць, мамин пестій, був хлопець незвичайної вроди, *кров з молоком* (ФСУМ, 1, с. 398); *На Даниловому хуторі оселилася родина викотців (втікачів від кріпацтва) з Правобережжя. Батько, мати, троє синів та дочка на виданні* (ФСУМ, 1, с. 85));
- психічно-розумові властивості: *золотий лоб; лоб на три п'яді; має голову на плечах; мати олію в голові; повний лоб; без царя в голові; бідний на розум; зірок з неба не знімає (не хапає); лобом неширокий; мати порожню макітру на плечах; мідний лоб; має язик не в кишені; не заспить грушок в попелі* (Мудрують [люди] ...: *Ми, бачте, сила, ми – стовби (стовпи). У нас, мов, золоті лоби* (ФСУМ, 1, с. 443); *«Маю клопоть батьківської землі, маю освіту, маю голову на плечах, і яюсь проживемо з Марусею*

- на світі», – сказав Ломицький (ФСУМ, 1, с. 470); – *Мартоха не з тих, що без царка в голові* (ФСУМ, 2, с. 939); *Вскочили в таку халепу! От мідні лоби!* (ФСУМ, 1, с. 443));
- моральні якості: *не вартий виїденого яйця; не вартий дірки з бублика; не вартий доброго слова; не вартий і ламаного гроша (ламаной копійки) (в базарний день); не вартий нігтя (мізинця); біс із-за рогу вдарив решетом; псові очі продав; рідного батька продасть; на всі боки приступний* (Сам я – людина паскудна, ламаного гроша не варта в базарний день (ФСУМ, 1, с. 68); [Ганна:] *Ховатимеш очі від людей та щоразу оглядатимешся, щоб яка-небудь мерзота, котра не варта твого нігтя, не осоромила тебе привселюдно!* (ФСУМ, 1, с. 68); – *Розспівався. Найшов час!.. – Не чіпайте його, хлопці, – подалі від лиха. – Усе скупив, бо псові очі продав!.. – Наїв черево на чужому горі* (ФСУМ, 2, с. 705); *Жвавий, на всі боки приступний, він надумався поширити свої комерційні справи виданням ... книжок* (ФСУМ, 2, с. 699));
 - душевний стан людини: *як (мов) у воду опущений; як водою облитий; як у воді намочений; як (мов) чорна хмара (туча); хмара хмарою; не в своїй тарілці; ні в сих ні в тих; як (мов, ніби) обпечений (ошпарений)* ([Перун:] *Пане начальник, чого ж ви стали, як у воду опущений* (ФСУМ, 2, с. 589); *Гляну на Чайчиху – хмара хмарою!* (ФСУМ, 2, с. 927); – *Ви щось хотіли сказати, товаришу полковник? – нерішуче озвався Андрій, стоячи ні в сих ні в тих, оскільки йому не було наказано йти і одночас не було запрошено сісти* (ФСУМ, 2, с. 807); *Стрелець, мов ошпарений, ускочив у світлицю* (ФСУМ, 2, с. 601);
 - властивості, набуті внаслідок навчання, життєвого досвіду: *пройти чистилище; пройшов вогонь і воду; пройшов Крим і Рим; пройшов крізь сито й решето; зуби з'їв; мало каші з'їв; хліба спитав з семи печей; нечистий на руку; хапкий на мову; хапкий на руку* ([Кость:] *Страх не люблю отих «глибоко розумних», надто спритних, що пройшли вогонь і воду* (ФСУМ, 2, с. 706); *Молодий агроном не цурався старих людей, які зуби проїли на тій землі, все випитував їхній досвід* (ФСУМ, 1, с. 336); – *Назару Івановичу ще рано таку відповідальність на себе брати, молодий ще, зелений, як кажуть, мало каші з'їв* (ФСУМ, 1, с. 336); [Макар:] *Та ти ... Ти, звісно ... хапкий на мову – кожне слово викрутиш і сторчача постановиш ...* (ФСУМ, 2, с. 920)).

Таким чином, ад'єктивні фразеологічні одиниці, що передають певні властивості людини і здебільшого вирізняються пейоративно-оцінним виявом семантики, в українській мові є досить чисельними. Така перевага фразеологізмів, які стосуються людини, пояснюється, на думку

М. Демського, їх семантичними особливостями: фразеологічні одиниці, називаючи, дають експресивно-емоційну характеристику названому, рельєфніше і детальніше від слова відображають його зв'язки з навколишнім світом [3, с. 4].

Фразеологізми, що передають ознаки абстрактного предмета чи моделюють фізичні властивості власне предмета, переважно лінгвалізують оцінку, ставлення людини до нього, наприклад *білими нитками шитий; на життя і смерть; на руку ковінька; на швидку (скору) руку (руч); ні в кут ні в двері; покритий рожевим лаком чи до пояса; до колін; до землі; під серп проситься; на курячій ніжці; густим ситом сіяний* тощо (*На бригові є сліди ремонту на швидку руку* (ФСУМ, 2, с. 774); – *Провокація, – сказав нарешті після довгої мовчанки Радив он. – Все шите білими нитками. Замітка в газету писана з чужого голосу. Заруба не винен* (ФСУМ, 2, с. 963)).

Семантичні особливості таких фразеологічних одиниць є основою, на якій розвиваються їх синтаксичні функції – всі вони виступають у ролі квалітативного елемента при іменнику чи словах, що його заміщують, і можуть виконувати функцію означення, узгодженого і неузгодженого, іменного складеного присудка, іменної частини іменного складеного та подвійного присудка. Наявність у фразеологізмах таких властивостей ставить їх в один ряд із прикметниками.

Більш детально представимо функціонально-семантичні параметри предикативності аналізованих фразем. Сповнені вагомим змістом, образності і влучності, криючи в собі вдалі характеристики й оцінки будь-яких явищ життя, ад'єктивовані фразеологізми часто функціонують у ролі предикативного члена у формі називного відмінка.

Стрижневий компонент фразеологізмів, які виконують роль предикативного члена в реченнях з нульовою зв'язкою, може бути виражений будь-якою іменною частиною мови, зокрема: *іменником* (*Я всю душу вклав у цей проект!.. Він мені навіть уві сні ввижається: чи тому, що старість, чи, може, це вже моя лебедина пісня?* (ФСУМ, 2, с. 642); *прикметником* (*Кирило меткий на витівки* (ФСУМ, 1, с. 484); *займенником* (*І кожен з нас через це має невелику силу, кожен сам по собі* (ФСУМ, 1, с. 108); *числівником* (*І в Копашневі витримують, там наші, люди один в один* (ФСУМ, 1, с. 186); *дієприкметником* (... *що земля, на якій тепер так буйно росли трави й цвіли квіти, полита людською кров'ю* (ФСУМ, 1, с. 317)). У наведених реченнях фразеологічні одиниці не просто вказують на стійку, сталу ознаку підмета, а надають йому відповідних експресивно-образних відтінків, оскільки їм, як одиницям вторинної номінації, притаманна виразна оцінна характеристика суб'єкта. «Оцінність» проймає всі різновиди таких фразеологізмів. Вона закладена в них уже в момент формування

фразеологічного значення і пов'язана з тією роллю, яка відводиться фразеологізмам в актах комунікації – бути не тільки найменуванням факту дійсності, але і характеризувати, оцінювати його» [2, с. 32].

Фразеологічна одиниця як предикативний член у формі називного відмінка без дієслівної зв'язки здебільшого характеризує особу, вказуючи на певні риси характеру, поведінки та вдачі, вирізняючи важливість чогось тощо. Наприклад: *Княгиня Ольга дуже одверта і гостра на слові ...* (ФСУМ, 1, с. 186); *Я чую тривогу; скажи, що сталося? Я ні жива ні мертва* (ФСУМ, 1, с. 292); *... бо Добриня – права рука князя Володимира* (ФСУМ, 1, с. 81); *Про це скупе подружжя кажуть, що вони обоє рябоє* (ФСУМ, 2, с. 573); – *Шануйтеся, хлопці. Знаю: всі ви нечисті на руку ...* (ФСУМ, 2, с. 549); [Харко:] *Мовчи, брехухо! Завжди ти вдавала з себе неповинну, але я переконався, що ти продувна bestія!* (ФСУМ, 1, с. 23); *Історичний підхід до в'яснення причин і всіх можливих граней того чи того конфлікту не прокрустове ложе ...* (ФСУМ, 1, с. 447); – *Не знаєш Юрка? Він же у нас ні те ні се!..* (ФСУМ, 2, с. 970); *І не гарячкуй, Іване Артемовичу, бо опечешся. Ти ранній птах, а я стріляна птиця* (ФСУМ, 2, с. 716); *Ах ти ж, – думаю, – гад, он який ти святий та божий!..* (ФСУМ, 2, с. 790); *Шкода, що буде побиватися стара, та що?.. Я тепер одрізана скибка ...* (ФСУМ, 2, с. 815). Наведені форми предикативного члена (фразеологічної одиниці) дуже поширені в українській мові. Проте предикативний член у формі називного відмінка може мати різні модифікації і характеризувати не тільки особу, а й предмет, подію тощо.

Предикативний член вживається у формі називного відмінка також у тих випадках, коли приєднується до підмета сполучниками *як, мов, наче, немов*: *Я вже старий становлюся, пора б мені й спочинок дати, я як той каторжний ...* (ФСУМ, 1, с. 366); *Ні тепер вона тут як риба у воді* (ФСУМ, 2, с. 736); *Отож і ще цей Архип – мов більмо на оці ...* (ФСУМ, 1, с. 30). У наведених конструкціях означуване поняття не прямо ототожнюється з тим, що виражено предикативним членом, а уподібнюється йому через порівняння. Такі речення в палітрі художнього мовлення характеризуються особливою виразністю, яскравістю, наочністю.

При фразеологічній одиниці в ролі предикативного члена у формі називного відмінка функцію підмета можуть виконувати займенники *це, то*. У таких випадках підсилюється семантика предикативного члена, зокрема його вказівка на постійну ознаку особи чи предмета, наприклад: – *Десь п'ятсот – шістсот примірників друкуємо щоразу. Але це – краплина в морі* (ФСУМ, 1, с. 394); *Кого ж свататимемо? – Варку Линівну ... – Еге, це заєжджа, пташка залітна!* (ФСУМ, 2, с. 717); *То не мати, то не жива людина, то – виходець з того світу* (ФСУМ, 1, с. 110).

Вказівні частки *це, то* можуть сполучати підмет і називний предикативний, підсилюючи членування речення на групу підмета і групу присудка, та увиразнювати присудкову функцію фразеологічної одиниці. Проте ці вказівні частки не можуть виражати дієслівних категорій – часу, способу, особи, тому в цьому випадку вони не можуть виконувати роль предикативної зв'язки. Наприклад: *Історія – це **святая святих** народу, недоторкана для злодійських рук* (ФСУМ, 2, с. 790); *В глибині душі вона вважала, що ... в хімічній лабораторії повинна бути чистота – це ж **азбучна істина*** (ФСУМ, 1, с. 352); *Ковальство – тяжка робота, бити клевецем цілий день – то **не жарт*** (ФСУМ, 1, с. 289). У наведених реченнях з частками *то, це* виражається категоричність твердження, а своєрідність граматичної структури та значення постійної характеристики у предикативному члені вимагає функціонування його лише у формі називного відмінка.

В українській мові поширені випадки вживання предикативного члена (фразеологізму) у формі називного відмінка з дієсловом-зв'язкою *бути* у формі минулого часу за потреби виразити наявність предикативної ознаки, зарахувати підмет до певного класу ознак, предметів, наприклад: *Ксенин батько **був батіг з ключа**: що жінка казала, те він і робив* (ФСУМ, 1, с. 18); *Багато жорстоких війн знав цей куточок землі між Дунаєм і Руським морем, кожен камінь тут і кожна піщинка **политі були** людською **кров'ю*** (ФСУМ, 1, с. 34); *Він був **вірний собі*** (ФСУМ, 1, с. 131).

Трапляються поодинокі випадки вживання предикативного члена (фразеологізму) у формі називного відмінка з дієслівними зв'язками *вважатися, мати*, що вносять у контекст виявлення відповідних ознак: *Золтан Репаші, хоч, звичайно, **вважав** себе **враженням в саме серце** ...* (ФСУМ, 1, с. 95); *Степан **мав** дуже **гострий зір** і пізнавав **постаті товаришів** ...* (ФСУМ, 1, с. 96).

Для вираження непостійної, несталого ознаки підмета іменник-компонент фразеологічної одиниці вживається у формі орудного відмінка, що дедалі частіше змішується зі значенням постійної ознаки. При нульовій зв'язці орудний предикативний уживається епізодично, на зразок: – *Оце так Макар! Але й ми **не ликом шиті!** – Ти йому покажи ...* (ФСУМ, 2, с. 536).

В українській мові форма орудного відмінка іменного компонента фразеологічної одиниці як предикативного члена трапляється рідше, ніж називного. Здебільшого зафіксовані випадки функціонування орудного предикативного з дієсловом-зв'язкою *бути* у формах минулого та майбутнього часу, а також дієслівними зв'язками *ставати* і *залишатися*, при яких предикативний член виявляє найсильніші позиції, наприклад: *Капітан Ендревді **був правою рукою** генерала Вінце і не раз уже «вславився» своїми **наскоками** на **верховинські села*** (ФСУМ, 1, с. 312);

Герман увесь віддався тій погоні за багатством; Рифка тепер стала для нього п'ятим колесом до воза (ФСУМ, 1, с. 386); ... *Але і цей мій розпачливий поклик зостається гласом вопіючого в пустелі ...* (ФСУМ, 1, с. 187); *Майже до кінця XIX століття кряж (Овруцько-Словеганський) залишався білою плямою на карті України* (ФСУМ, 2, с. 645).

Для орудного предикативного характерна препозиція фразеологічної одиниці у структурі іменного складеного присудка: *Першими ластівками стануть збірники болгарських та французьких народних казок* (ФСУМ, 1, с. 417); *В усіх цих сценах (опери «Украдене щастя») важливою зв'язуючою ланкою між героями п'єси та їх односельчанами є гуцульський характер ...* (ФСУМ, 1, с. 415).

У позиції іменної частини можуть виступати фразеологічні одиниці незалежно від їхнього фактичного формального складу, під чим необхідно розуміти функціонування іменникових компонентів у формі непрямих відмінків (без прийменників або з прийменниками). Фразеологічна одиниця в ролі іменної частини складеного присудка може мати форму знахідного відмінка як з прийменником, так і без нього. Предикативний член (фразеологізм) може вживатися з дієслівними зв'язками. Проте, на відміну від лексем-іменників, прикметників тощо, які, виконуючи роль іменної частини складеного присудка у формі знахідного відмінка, функціонують з різними дієслівними зв'язками, фразеологічні одиниці здебільшого вживаються з дієсловом-зв'язкою *бути* у формах минулого та майбутнього часу або з нульовою зв'язкою. Форма знахідного предикативного використовується тоді, коли потрібно підкреслити нехарактерну ознаку підмета (здебільшого фразеологізми характеризують особу) і семантичний відтінок заміщення в його значенні: *Звичайно, стільки він не зможе спустити. Це нікому не під силу ...* (ФСУМ, 2, с. 804); *Марко зрозумів, чому Левкові так хочеться кататися з ним у човні. Але це було і йому на руку* (ФСУМ, 2, с. 774).

Власне присудкову іменну форму становить, окрім того, родовий ознаки, трансформований з атрибутивної функції в предикативну. Відтак, ад'єктивні фразеологічні одиниці з іменним компонентом у формі родового відмінка, виражаючи ознаку підмета, здебільшого функціонують із нульовою зв'язкою, рідше зі зв'язкою *бути*, наприклад: *Не звертай уваги на бабські примхи. Всі вони (баби) одної масті ...* (ФСУМ, 1, с. 466); *Парубок був не з похлихливих* (ФСУМ, 2, с. 670).

Фразеологічна одиниця у функції іменної частини складеного присудка функціонує в українській мові й у формі місцевого відмінка, який належить до неспеціалізованих форм вираження предикативного члена. Про присудкову функцію фразеологічної одиниці у формі місцевого відмінка свідчить її здатність утворювати з дієслівною зв'язкою *бути* одну семантико-граматичну єдність. Предикативний член (фразема)

з іншим компонентом у формі місцевого відмінка може функціонувати з нульовою зв'язкою: *Дружина князя вже була на ногах* (ФСУМ, 1, с. 470); *Міг би хлопець зовсім проспати, збаламутитись, а зараз віну надійних руках ...* (ФСУМ, 2, с. 768); *Питання пропаганди передового досвіду завжди в полі зору працівників ...* (ФСУМ, 2, с. 668); *Успіх окрилив драмгуртківців, а про мене й казати годі: я був на десятому небі* (ФСУМ, 2, с. 539).

Отже, зазначимо, що різноманітність морфологічних форм іменної частини складеного іменного присудка зумовлена ступенем утрати дієсловом-зв'язкою лексичного значення і типовістю зв'язкової функції дієслова. Учені стверджують, що функція дієслова-зв'язки найбільшою мірою властива передусім дієслову *бути*, а також дієслову *стати* (*ставати*), через те при цих зв'язках роль іменної частини складеного присудка можуть виконувати різноманітні прийменниково-відмінкові форми. Тому складений іменний присудок становить собою смислово-граматичну єдність своїх частин, які виражають одне поняття та предикацію речення, хоч за функціями в ній вичленовується дві частини – дієслово-зв'язка і предикативний член-фразеологізм.

Фразеологічна одиниця в ролі іменної частини складеного іменного присудка передає образно і влучно основне значення ознаки, характерної для підмета, а дієслівна зв'язка служить для вираження граматичних значень присудка – способу, особи, часу і пов'язує іменну частину присудка з підметом. В українській мові предикативний член, виражений іменними фразеологізмами, вживається переважно з дієсловом-зв'язкою *бути* в усіх часових формах, поширені також випадки функціонування іменної частини з нульовою зв'язкою, менш вживаний предикативний член з напівповнозначними дієслівними зв'язками. Відсутність дієслова-зв'язки – це спеціальний спосіб вираження граматичних значень його нульовою формою. У конструкціях з таким присудком інтонація поділяє речення на групу підмета і групу присудка. Складений іменний присудок з дієслівними зв'язками в українській мові є поширеним і досить продуктивним. Найпоширенішою формою предикативного члена (фразеологічної одиниці) є форма називного відмінка, за допомогою якої передається образна, постійна, характерна для підмета (особи чи предмета) ознака.

Значний лінгвістичний інтерес становлять фразеологічні одиниці, які функціонують у синтаксичних конструкціях у ролі означень і становлять собою різноструктурні моделі, що характеризуються узагальненим категоріальним значенням якості, тобто за семантикою співвідносяться з прикметниками, становлять клас ад'єктивних фразеологізмів і виступають з функцією атрибутивності.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

ФСУМ – Фразеологічний словник української мови : у 2 кн. / уклад. В. М. Білоноженко та ін. – К. : Наук. думка, 1993. – Кн. 1–2. – 984 с.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авксентьев, Л. Г. Сучасна українська мова : Фразеологія / Л. Г. Авксентьев. – 2-е вид., доп. і перероб. – Харків : Вища школа, 1983. – 137 с.
2. Алефіренко, М. Ф. Теоретичні питання фразеології / М. Ф. Алефіренко. – Харків : Вища школа, 1983. – 134 с.
3. Демський, М. Т. Українські фраземи й особливості їх творення / М. Т. Демський. – Львів – Краків – Париж : Просвіта, 1994. – 63 с.
4. Скрипник, Л. Г. Фразеологія української мови / Л. Г. Скрипник. – К. : Наук. думка, 1973. – 280 с.
5. Ужченко, В. Д. Фразеологія сучасної української мови : навч. посібник / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – К. : Знання, 2007. – 494 с.

Стаття надійшла 21.09.2016 року

УДК 811.161.2'282(477.86)

Любов Осташ, Роман Осташ
(Львів, Україна)
e-mail: ostash.lubov@ukr.net

ЛЕКСИКА СЕЛА СТРИГАНЦІ ЯК ОБ'ЄКТ ЛЕКСИКОГРАФІЧНОГО ОПРАЦЮВАННЯ. К. 4 (КОРОТКИЙ – КРИЧЬІТИ)

У статті запропоновано нові підходи до лексикографічного опрацювання лексики сучасного мовлення мешканців одного села. Разом із апеллятивною лексикою у словник введено й оніми (прізвища, вуличні прізвиська, мікротопоніми). Окрім фразеологізмів, подано також узвичаєні вислови. У статті вміщено четверту частину лексем, які починаються на літеру К. У кожній словниковій статті подано максимальну кількість прикладів-цитат із розмовного діалектного мовлення, особливо при тих значеннях, які можуть відрізнятися від значень певної лексеми у літературній мові.

Ключові слова: діалектологія, лексикографія, фразеологія, діалектне мовлення, говірка, село Стриганці.

Осташ Л., Осташ Р. Лексика села Стриганцы как объект лексикографической обработки. К. 4 (КОРОТКИЙ – КРИЧЬІТИ).

В статье предложено новые подходы к лексикографической обработке лексики современной речи жителей одного села. Наряду с апеллятивной лексикой в словарь введены онимы (фамилии, уличные прозвища, микротопонимы). Кроме